

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXXIII. Quænam in Fortunæ casibus, è Seneca peti poßint, co[n]tra
impatientia[m] remedia?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

suas utilitates, commodaque videt, in ipsa cæcitate. Oculos perdidit, inquit ille, cui responsum est: *Quam multis cupiditatibus via incisa est, quam multis rebus carebis, quas ne videres, erudiendi erant. Non intelligis, partem innocentia cæcitate esse? Huic oculi adulterium monstrant, huic incestum, huic domum, quam concupiscat, huic urbem & mala omnia. Certè oculi irritamenta sunt vitiorum, & scelerum duces. Quæ non sunt accipienda in vituperium Conditoris, cuius admirabile & preciosum opus est oculus; sed ab illis in solatium considerantur, qui infirmitate aut cæcitate oculorum capti, non cæcam Deam id fecisse queruntur; sed ab eodem benefactore vero Deo alijs agnoscunt oculos claudi, alijs aperiri. Paria possunt, de alijs quoque corporum malis cogitari, paria de omni Fortunæ plaga, cuius immortale exemplum in S. Eustachio eiusque omni familia; & recentius, in Sosa eiusque generosa coniuge & toto comitatu, terra marique iactato, historici memorauerunt.*

Quorum omnium inconstantissima felicitas, & toties rediens calamitas palam pronunciat, non in hac vita, sed alibi querendam esse veram felicitatem. *Magna hæc esse existimas, ait Philosophus, quæ relicturus es: & cum proposuisti tibi illam securitatem, ad quam transurus es, retinet te huius vitæ, à qua recessurus es, fulgor, tanquam in sordida & obscura casurum. Erras, Lucili; ex hac vita ad illam ascenditur. Quod interest inter splendorem & lucem, cum hac certam originem habet, ac suam, ille niteat alieno: hoc inter hanc vitam & illam. Hæc quia fulgore extrinsecus veniente percussa est, crassam illi statim umbram faciet, quisquis obstiterit: illa verò suo lumine illustris est. Nequit ergo obscurari. Verè ille ipsa Fortuna cæcior est, qui splendorem luci anteponit; fugit enim lucem, ut diem vesperationes, qui noctu in gladij fulgorem incurrunt. Fallit fulgor, lux ostendit, quod verum est bonum. Et, iudice Augustino, idèò Deus felicitatibus terrenis amaritudines miscet, ut alia queratur felicitas, cuius dulcedo non fallat.*

Senec. lib. de remed. Fortunæ.

XIV.

Senec. lib. I. epist. 21.

S. Aug. l. 2. de Verbis Dom. serm. 29.

C A P V T XXXIII.

Quenam, in Fortuna casibus, è Seneca peti possint, contra impatientiam, remedia?

Vdiuimus Augustinum docentem, quo pacto, humanæ felicitatis iactura parui æstimanda sit; quod etiam Seneca, Plutarchus, Petrarca, Bocatius aliique com-

I.

S f 2

plu-

plures, totis voluminibus, tradiderunt. E quibus tamen non libet, hunc librum distendere; placet tamen bonam partem apponere, ex epistola Senecæ Liberalem consolantis, post urbem patriam eius incendio absumptam. Ex ea epistola hominis Ethnici, licet cognoscere, *Fortuna muneribus utendum, non fidendum*; quia, *leuis magnas opes huc fert & illuc casus*; nec homines tantum, sed totas vrbes abolet. Licet item ex ea epistola discere, qua mentis æquitate, Christiano aduersa sint toleranda, si diuina Religionis luce destituti, cum quaterentur, tam fortiter steterunt. Apparebit etiam, miserum esse, quisquis felicitatem sperat à miseris. Denique constabit, qua ratione animus sit, contra Fortunam, muniendus, qua perinde ut quisque vititur, ita præcellit. Sic ergo scribit Seneca:

II.
Senec. lib. I.
epist. 91.

Liberalis noster nunc tristis est, nunciato incendio, quo Lugdunensis colonia exusta est. Mouere hic casus quemlibet posset, nedum hominem patrie sue amantissimum. Que res efficit, ut firmitatem animi sui quarat, quam videlicet ad ea, que timere posse putabat, exercuit. Hoc verò tam inopinatum malum pene inauditum, non miror si sine metu fuit, cum esset sine exemplo. Multas enim ciuitates incendium vexauit, nullam abstulit. nam etiam ubi hostili manu in tecta ignis missus est, multis locis deficit, & quamuis subinde excitetur, raro tamen sic cuncta depascitur, ut nihil ferro relinquat. Terrarum quoque, vix unquam tam grauis & perniciosus fuit motus, ut tota oppida euerteret. Nunquam denique, tam infestum vlli exarsit incendium, ut nihil alteri superesset incendio. Tot pulcherrima opera, que singula illustrare vrbes singulas possent, vna nox strauit, & in tanta pace, quantum ne bello quidem timeri potest, accidit. Quis hoc credat? ubique, armis quiescentibus, cum toto orbe terrarum diffusa securitas sit, Lugdunum, quod ostendebatur in Gallia, quaritur. Omnibus fortuna, quos publicè afflixit, quod passuri erant, timere permisit. Nulla res magna non aliquod habuit ruinae suae spatium. In hac, vna nox interfuit, inter urbem maximam, & nullam. Denique, diutius illam tibi perijisse, quam perijt, narro.

III.

Hac omnia Liberale nostrum affectum inclinant, aduersus sua firmum & erectum, nec sine causa concussus est. Inexpectata plus aggrauant. Nonitas adycit calamitatibus pondus: nec quisquam mortalium non magis, quod etiam miratus est, doluit. Ideo nihil nobis improvisum esse debet. In omnia premitendus est animus: cogitandumque, non quid quid solet, sed quidquid potest fieri. Quid enim est, quod non fortuna, cum voluit

voluit, & florentissimo detrahat? quod non eò magis aggrediatur & qua-
 tiat, quò speciosius fulget? quid illi arduum quidne difficile est? non una
 via semper, ne tota quidem incurrit. Modo nostras in nos manus ad-
 uocat, modo suis contenta viribus inuenit pericula sine auctore, nullum
 tempus exceptum est, in ipsis voluptatibus causa doloris oriuntur. Bel-
 lum, in media pace, consurgit, & auxilia securitatis in metum transeunt,
 ex amico inimicus, hostis ex socio. In subitas tempestates, hibernisq; ma-
 iores, agitur aestiua tranquillitas: sine hoste patimur hostilia; & cladis
 causas, si alia deficiunt, nimia sibi felicitas inuenit. Inuadit tempera-
 tissimos morbus, validissimos Phthisis, innocentissimos pœna, secretissi-
 mos tumultus.

Eligit aliquid noti casus, per quod velut oblitis vires suas inge-
 rat. Quidquid longa series, multis laboribus, multa Dei indulgentia stru-
 xit, id vnus dies spargit ac dissipat. Longam moram dedit malis prope-
 rantibus, qui diem dixit, horam, momentumq; temporis, evertendis im-
 perys sufficere. Esset aliquod nostra imbecillitatis solatium, rerumq; no-
 strarum, si tanta celeritate repararentur cuncta, quanta finiuntur. Nunc
 incrementa lente exeunt, festinat in damnum: nihil priuatum, nihil
 publicè stabile est: tam hominum, quam urbium fata voluuntur. Inter
 placidissimam, terror existit, nihilq; extra tumultuantibus causis, mala
 vnde minime expectantur, erumpunt. Quae, domesticis bellis, steterant
 regna, quae exteris, impellente nullo, ruunt. Quota quaq; felicitatem
 ciuitas pertulit? cogitanda ergo sunt omnia, & animus aduersus ea, quae
 possunt euenire firmandus. Exilia, tormenta, bella, morbos naufragia
 meditare, potest te patria, potest patriam tibi casus eripere: potest te
 in solitudinem abicere, potest hoc ipsum, in quo turba suffocatur, fieri
 solitudo. Tota ante oculos sortis humane conditio ponatur: nec quantum
 frequenter euenit: sed quantum plurimum potest euenire, presumamus
 animo, si nolimus opprimi, nec ullis inusitatis velut nouis obstupesceri. In
 plenum cogitanda fortuna est. Quotiens Asia, quotiens Achaia vrbes,
 vno tremore, ceciderunt? Quot oppida, in Syria? quot, in Macedonia,
 deuorata sunt? Cyprum quotiens vastauit haec clades? Quotiens in se
 Paphus corruit? frequenter nobis nunciati sunt totarum urbium inte-
 ruius: & nos, inter quos frequenter ista nunciantur, quota pars omnium
 sumus? Consurgamus itaq; aduersus fortuita, & quidquid inciderit, scia-
 mus non esse tam magnum, quam rumore iactetur. Ciuitas arsit opulen-
 ta, ornamentumq; Prouincialium, quibus & inserta erat, & excepta,
 vni tamen imposta, & huic non altissimo monti. Omnium istarum ciui-

IV.

tatum, quas nunc magnificas, ac nobiles audis, vestigia quoque tempus eradet. Non vides, quemadmodum, in Achaia, clarissimarum urbium iam fundamenta consumpta sint? nec quicquam extet, ex quo appareat, illas saltem fuisse? non tantum manufacta labuntur, non tantum humana arte atque industria posita vertit dies. Iuga montium disfluunt, tote defedere regiones. Operta sunt fluctibus, quae procul à conspectu maris stabant. Vastavit ignis colles, per quos elucebat: erofit & quondam altissimos vertices, solatia navigantium, ac speculas ad humilem arenam deduxit. Ipsius natura opera vexantur, & ideo, a quo animo, ferre debemus urbium excidia. Casura omnia extant: omnibus exitus manet; siue interna vi flatuque preclusi venti pondus, sub quo tenentur, excusserint: siue torrentium in abdito vis obstantia effregerit: siue flammarum violentia compaginem soli ruperit: siue vetustas, à qua nihil tutum est expugnauerit minutatim: siue grauitas cali eiecerit populos, & situs deserta corruperit. Enumerare omnes factorum vias, longum est. Hoc unum scio; omnia mortalium opera, mortalitate damnata sunt: inter peritura, viuimus.

V.

Hac ego atque eiusmodi solatia admoneo Liberali nostro, incredibilis quodam patriae suae amore, flagranti: quae fortasse consumpta est, ut melius excitaretur. Sepe maiori fortuna locum fecit iniuria; multa ceciderunt, ut altius surgant, & in manus. Timagenes felicitati urbis inimicus aiebat, Romae sibi incendia ob hoc unum dolori esse, quod sciat meliora resurrectura, quam arsisent: in hac quoque urbe verisimile est, certaturos omnes esse, ut maiora certioraque, quam auisere, restituantur. Sui utinam diuturna, & melioribus auspicijs in eum longius condita. Nam huic colonia, ab origine sua, centesimus annus est, atas ne homini quidem extrema. Deducta in hanc frequentiam, loci oportunitate, conualuit. Quae tamen grauissimos casus intra spatium humanae pertulit senectutis.

VI.

Itaque formetur animus ad intellectum, patientiamque sortis suae, & sciat nihil inausum esse fortuna. Aduersus imperia illam idem habere iuris, quod aduersus imperantes: aduersus vrbes idem posse, quod aduersus homines. Nihil horum indignandum est. In eum intrauimus mundum, in quo his legibus viuatur. Placet? pare. non placet? quacumque vis exi. Indignare, si quid in te iniquè propriè constitutum est. Sed si haec imos summosque necessitas alligat, in gratiam cum fato reuertere, à quo omnia resoluuntur. Non est, quod nos tumulis metiaris, & his monumentis, quae viam disparia praetexunt. Aequat omnes cinis, impares nascimur, pares morimur. Idem de urbibus, quod de urbium incolis dico. Tam Ardea capta, quam Roma est. Conditor ille generis humani,

non na

non natalibus nos, nec nominum claritate distinxit, nisi dum sumus. Ubi vero ad finem mortalium venum est: Discede, inquit, ambitio: Omnium que terram premunt, siremps lex est. Ad omnia patienda, pares sumus. Nemo alteri fragilior est, nemo in crastinum sui certior. Alexander Macedonum rex discere Geometriam infelix ceperat, sciturus, quam pusilla terra esset, ex qua nimium occupauerat. Ita dico, infelix, ob hoc, quod intelligere debebat, falsum se gerere cognomen. Quis enim magnus in pusillo esse potest? erant illa, que tradebantur subtilia, & diligenti intentione discenda, nam que percipere posset vesanus homo & trans Oceanum cogitationes suas mittens? Facilia, inquit, me doce. Cui preceptor: ista, inquit, omnibus eadem sunt, aequè difficilia. Hoc puta rerum naturam dicere. Ista, de quibus quereris, omnibus eadem sunt, nulla dari facilia possunt: sed quisquis volet, sibi ipsi illa reddet facilia. quomodo? equanimitate.

Quod & alio loco docens ostendit, impatientiam plagam fieri luculentior. Verba eius sunt: *Aduersus hos muniendi sumus. Nullus, contra fortunam, inexpugnabilis murus est. Intus instruamur. Si illa pars tuta est, pulsari homo potest, capi non potest. Quod sit hoc instrumentum, scire desideras? Nihil indignetur, sibi accidere, sciatque, illa ipsa, quibus laedi videtur, ad conseruationem vniuersi pertinere, & ex his esse, que sursum mundi officiumque consummant. Placeat homini, quidquid Deo placuit: ob hoc seipsum suam miretur, quod non potest vinci, quod mala sub se tenet; quod ratione, qua valentius nihil est, casum, doloremque & iniuriam subigit. Ama rationem: huius te amor contra durissima armabit. Catulorum amor in venabula impingit feras, quas feritas & inconsultus impetus praestat indomitas. Inuenilia nonnunquam ingenia cupido gloria in contemptum tam ferri, quam ignium misit. Species quosdam atque umbra virtutis in mortem voluntariam trudit. Quanto his omnibus fortior ratio est, quanto constantior: tanto vehementior, per metus ipsos, & pericula, exhibet. Hoc in exemplis sacris clarum est. Quid profuisset Patriarchae Iacob, contra tot casus furere? patienter omnia tulit, & consecutus est, quod ei benedictio paterna impertiuit. Iosephum Patriarcham, qui casus non rotarunt? emerfit tandem, non se fortiter defendendo, sed fortiter omnia tolerando. Iob per quas non procellas iuit? quantis non rebus spoliatus est? Dominus autem benedixit nouissimis Iob magis, quam principio eius. Dauid, per quot hostes & hastas se non penetrauit? Et penetrauit tamen, regnauitque, semper triumphans post pugnas, Tobiae quoque &*

VII.

Idem lib. 1. epist. 74.

Iob. 42. 12.

Tob. 12. 13. que & opes, & filium, & oculos restituit Deus, post multas & graues persecutiones: nempe *quia acceptus erat Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret illum.* Hæc est Fortunæ rota, in qua, qui potest, deprimi æquo animo, solet extolli. Qui autem subactus indignatur, gemit, rotamque excutiendo succutit, grauius feritur. Satis fuisset Sauli, victum esse; satis fugisse, satis sagitta ictum; sed ille, ne caperetur, aut ab alijs interficeretur, *arripuit gladium, & irruit super eum.* Quis dicat, interfectorem sui fortiter fecisse? fortiter fecisset, si, inter aduersa, viuere sustinisset. Suffecisset Achitopheli ad humiliationem, *quod non fuisset factum consilium eius.* Impatiens fuit; & suspendio infortunia velut in fascem colligauit. Rectè atque sapienter quisque faceret, si non ipse sibi, per impatientiam, mala grauiora accerferet, sed diuinæ prouidentia dispositionique se, & sua omnia subijceret. Nemo melius nouit, quid nobis proffit, summo gubernatore, quem qui vult corrigere, expeditur, non illum regendo, sed se corrigendo errauisse.

VIII. Præclarè id mundi Paterfamilias sapientissimus, teste Blo-
Ludou. Blof. fio, docuit aliquando, *cum virgo Gertrudis commiseratione mota, or-
in Monili raret pro quadam persona, quam audierat impatienter conquerentem,
spirit. c. 10. quod Deus grauamina sibi immitteret saluti sue minus conuenientia. Re-
Vide Supra spondit enim ei Dominus: Dices illi, pro qua oras, ut, quia sine ali-
cap. 26. n. 4. qua saltem tribulatione vel molestia regnum cæleste obtineri nõ
Solonis si- mile dictum. potest, eligat, atque indicet, quænam grauamina sibi vtilia esse
putet? Et, cum hæc ipsi euenerint, seruet patientiam. Inqui-
bus verbis Domini Gertrudis intellexit, periculosissimum genus impa-
tientie esse, quando homo peruersè ac superbe eligere vult, quæ ferat: di-
cens saluti sue minus congruere, seqq. non posse sustinere ea grauamina,
quæ sibi à Deo immittuntur. Oportet enim, ut quilibet semper confidat,
illud conuenientissimum & vtilissimum esse, quod sibi Deus imponit, aut
euenire permittit: & quando hæc non omnino patienter sustinet, inde se
ipsum humiliare debet. Hæc est ars vtilissima & maximè mortali-
bus omnibus necessaria, non velle regere mundi Rectorem, sed re-
gimen illius pati, & optimum existimare; illumque semper cole-
re. Non colimus Deum, ut hic felicitatem habeamus. Quanti illam
habent, qui non colunt Deum? ait Sanctum illud ingenium, nec ut hic
senescamus, & decrepiti efficiamur. Quanti senescunt blasphematores
Dei? Nec ideo colendus est Deus, ut cultores illius habeant filios, & non
sint steriles. Filios enim Deus & onagris, & serpentibus dat. Non ergo
pro magno*

S. Augustin.
1. 50. Hom.
hom. 10.

pro magno & vero bono petendum est, quod & Iudæis, & Paganis, & hæreticis, etiam & ipsis bestijs datur. Aurum enim & argentum, honores & filios, & patrimonia, multi habent etiam mali. Qui enim verè Christianus est, non ista omnia transitoria debet petere, sed totum pondus intentionis vel orationis sue, ad expetendam æternam beatitudinem debet impendere. Ista enim temporalia bona, & quando Deus dat, gratia agantur, & quando tollit, gratia agantur. Ista, quando voluerit, tribuet, quando voluerit, tollet: tantum est, ut se ipsum non auferat. Hæc firma est anchora. At cui spes omnis, & ratio, & cogitatio pendet, à Fortuna; huic nihil oportet esse certi, nihilque, quod exploratum habeat permansurum sibi, ne vnum quidem diem,

C A P V T XXXIV.

De Varietate Sortium & sortientium.

Inter improvidos fortuitosque euentus atque humanos Casus, Sortes numerantur. Sortis euentus, ait S. Ambrosius, non in nostra est potestate, sed quem casus attulerit. Hæ Sortes quid sint, & à quibus, vel bene, vel malè vsurpentur, & quo Dei iudicio cadant, dicendum est. Etsi enim videntur temerè contingere, quæ contingunt sortitò; attamen diuina Prouidentia & æquitas neque in his deest. Quod agnouit, qui dixit: *In manibus tuis sortes mea.* Et D. Augustino teste, *Sors (sua natura) aliquid mali non est, sed res in humana dubitatione diuinam indicans voluntatem.* Sortium porro nomine intelliguntur plerumque ea, quæ coniiiciuntur in urnam, & inde, in electionibus, aut quibusuis deliberationibus, extrahi solent, siue sint tesseræ, siue chartulæ, siue albæ & nigræ fabæ, quæ veteribus vsitatissimæ fuerunt; sicut & niuei atrique lapilli; siue litteræ alphabeti: siue bacilli, siue oscilla, siue tali, siue calculi ἀτέτοι, vel τετενηδύοι; siue pilulæ aut globuli aurati vel argentei, vt apud Venetos: siue lanci, vt apud Genuenses; siue tabellæ, siue lamellæ tenues; siue testaceæ, aut testulæ, siue aliud quid simile, vt postea ostendam. Hebræis Sors Phur dicitur à cadendo, eò quod Sors in urnam coniecta cadat, vnde casus attribuitur. Harum rerum vsus sortitio, seu sors formaliter solet appellari. Vsiuatiuè Sors in urnam mittitur, Neque tamen urna semper opus est:

I.
S. Ambros.
lib. 3. de vi-
duis. p. 3.

psal. 30. 16.

S. Augustin.
in Psal. 30.

Petr. Greg.
Tolof. 1. 34.
syntag. c. 5.

Esther. 9. 26.

T t

Cice.